

Asia: VN/22443/2020

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista

Pyydämme antamaan lausuntonne jaotellen sen esityksen pykälien mukaisesti

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

Ei lausuttavaa.

2 § Tavoitteet

Ei lausuttavaa.

3 § Valtakunnallinen suunnitelma

Tarkastusvirasto pitää hyvänä, että valtion palveluiden saatavuuden ja toimintayksiköiden sijoittamisen suunnittelua tehdään pitkäjänteisesti ja valtakunnallisesti. Tarkastusvirasto korostaa, että laadittaessa suunnitelmaa valtion palveluiden saatavuudesta ja toimintojen ja yksiköiden sijoittamista tulisi arvioida riittävän luotettavasti ja monipuolisesti sijoituspäätösten toiminnalliset, taloudelliset ja henkilöstövaikutukset. Tarkastusviraston mielestä on tarpeen, että valmisteltaessa yksiköiden ja toimintojen sijoittamista, erityisesti arvioitaessa sijoittamisen toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia, käytettäisiin monipuolisesti erilaisia kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia arviointi- ja tutkimusmenetelmiä. Mahdollisten yksiköiden ja toimintojen sijoittamisten tulee olla huolella valmisteltuja ja suunniteltuja ja niiden toimeenpanolle on annettava riittävästi aikaa.

Hyvän pohjan tälle selvitystoiminnalle antaisivat objektiiviset ja monipuoliset arvioinnit jo toteutettujen sijoittamistoimenpiteiden ja muiden kehittämistoimien toiminnallisista ja taloudellisista vaikutuksista. Lisäksi on tärkeää, että taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia seurataan uudistusten toteuttamisen jälkeen.

Vaikutusten arvioinnin osalta aiemmissa arvioissa esille ovat erityisesti uudelleensijoitusten yhteydessä nousseet muun muassa työvoiman saatavuus ja pysyvyys, osaamisen ja hiljaisen tiedon

siirtyminen, työvoima- ja työllisyysvaikutukset sekä edelleen näiden vaikutus toiminnan laatuun ja edellytyksiin. Näitä seikkoja on käsitelty tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 178/2008 Poliisin tietohallintokeskuksen alueellistaminen.

Sekä toiminnallisuuden että palveluiden saatavuuden kannalta digitalisaatio ja lisääntyvä etätö toisaalta lisäävät mahdollisuuksia turvata palveluiden saatavuus ja tehokas järjestäminen sekä parantaa työvoiman saatavuutta ja työn tekemisen edellytyksiä. Toisaalta niihin liittyy eriarvoistumisen ja palveluiden tosiasiallisen saatavuuden heikkenemisen riski erityisesti niillä alueilla, joilla etäisyydet ovat pitkiä, tai niillä toimialoilla, joilla asiointia ei voida toteuttaa etänä tai asioiden hoitaminen esimerkiksi tietoturvasyistä edellyttää lähityöskentelyä. Tarkastusvirasto pitää tärkeänä, että nämä eri näkökulmat otetaan suunnitelmissa ja niiden arvioinneissa riittävästi huomioon taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden varmistamiseksi.

Palveluiden saatavuuden ja sijoittamisen suunnitteluun liittyy myös kysymys valtion kiinteästä omaisuudesta ja sen hoitamisesta. Toimitiloja ja kiinteistöjä tulee hoitaa pitkäjänteisesti ja ennakoivasti. Valtion kokonaisuus tulisi varmistaa siten, että rakennusomaisuuden elinkaari-vaikutuksia tarkastellaan laaja-alaisesti ottaen huomioon taloudellisten vaikutusten lisäksi sosiaaliset, ympäristölliset ja kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyvät seikat sekä muut yhteiskunnalliset näkökohdat. Suunnitelmia ei tulisi laatia toiminto-, organisaatio- tai rakennuskohtaisesti, vaan pyrkiä hallitsemaan kiinteistöjä toimitilaverkostona. Rakennusomaisuuden elinkaaren hallintaan on arvioitu myös tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 14/2020 Valtion rakennusomaisuuden elinkaaren hallinta. Sijoittumis- ja toimitilasuunnitelmissa tulee jatkossa arvioida myös rakennettuun ympäristöön kohdistuvat tiukkenevat ilmasto- ja ympäristövaatimukset. Myös tästä näkökulmasta tarkastusvirasto pitää hyvänä, että tavoitteena on valtakunnallisen, pitkäjänteisen suunnitelman laatiminen palvelu- ja sijoittumisratkaisusta.

4 § Toimielin

Ehdotuksen mukaan perustettaisiin toimielin, jonka tehtävänä olisi tukea valtioneuvostoa valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen valtakunnallisen suunnitelman valmistelussa, seurannassa ja koordinaatiossa. Tarkastusvirasto esittää arvioitavaksi toimielintä koottaessa, riittääkö alueellisen näkökulman tuomiseksi valmisteluun nyt suunniteltu kuulemismenettely. Lisäksi tarkastusvirasto toivoo kiinnitettävän huomiota siihen, että valmistelevalle toimielimellä on riittävät resurssit huolehtia laadukkaaseen valmisteluun tarvittavasta, riittävän kattavasta ja laajasta vaikuttavuusarvioinnista.

5 § Toimivalta

Ei lausuttavaa.

6 § Lain voimaantulo

Ei lausuttavaa.

Lausunnon pääasiallinen sisältö ja mahdolliset muut kommentit

Ei muuta lausuttavaa.

Mikkelä Heli
Valtiontalouden tarkastusvirasto

Ollila Sanna
National Audit Office of Finland - Kestävä hallinnon kehittäminen -
vaikuttavuusalue